

Alleenstaande vader

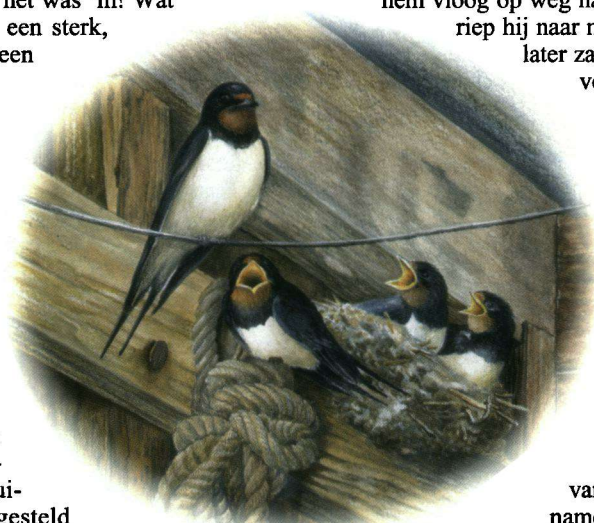
Tekst: Mirjam Wiskerke-Zijdewind Illustraties: Adri Karman

Ieder voorjaar is het vanaf eind maart reuze spannend of de Boerenzwaluwen weer bij ons terug zullen keren, en zo ja, 'wie'! Sommige individuen zijn door gedrag en kleine, uiterlijke kenmerken van andere te onderscheiden. Zo ook een boerenzwaluwmannetje dat het vorige broedseizoen tijdens een territoriumgevecht in onze schuur zijn linkervleugel had geblesseerd. De vleugel herstelde zich maar bleef iets afhangen. Omdat de trek een zware, uitputtende onderneming is die vele slachtoffers eist, waren mijn man en ik erop voorbereid dat we dit plaatstrouwe mannetje niet in de carport terug zouden zien; al vijf seizoenen had hij daar een flink aantal broedsels grootgebracht met twee verschillende vrouwtjes.

Het desbetreffende voorjaar gaf hier, evenals in zuidelijker regionen, een sterk wisselend weerbeeld te zien en pas halverwege april arriveerde het eerste mannetje. Tegen de avond zat hij eindelijk eens stil op de waslijn en konden we hem goed bekijken: het linkervleugeltje hing iets af! Nee maar, het wás 'm! Wát een prestatie, wát een sterk, slim diertje. Wat een held! Nadat het vrouwtje was gearriveerd, gingen ze vlot van start met het restaureren van hun nest in de carport, legde het vrouwtje vier eitjes, broedde drie weken en toen volgde de boeiende periode van het voeren en opvoeden van de kuikens. Verdekt opgesteld sloeg ik vanachter een auto het voeren van de nog piepkleine jongen gade. Dat gaat de eerste dagen zeer behoedzaam en daardoor in een traag tempo. Af en toe wordt een wit 'luiierzakje' door de ouders meegevoerd en een stuk verder in de tuin gedropt. Gedurende de dag zijn er piek- en daluren en door het fenomeen jaar in jaar uit waar te nemen herken je – afhankelijk van de weersomstandigheden – een bepaald patroon. Daardoor viel het mij na veertien dagen

op dat de tussenpozen met voeren ineens een stuk langer duurden. Mijn man en ik vatten post: ik bij het nest, hij op een plek waar het gehele graanveld waarboven door het paartje gevoeraged werd te overzien was. Slechts één zwaluw kon hij boven het land zien jakkeren en zodra deze langs hem vloog op weg naar de carport, riep hij naar mij. Een seconde later zag ik de ouder vogel voeren, riep terug wanneer hij daar vertrok en zo verder, tot we zeker wisten: er ontbreekt een ouder. Wat nu? De jongen zijn rond veertien dagen op het toppunt van hun voedselname en zelf voorlopig nog tot niets in staat.

Het weer was uitstekend en we besloten – zolang de ene ouder de broedzorg leek aan te kunnen – niet in te grijpen. Dag in, dag uit vloog het diertje onafgebroken van half zes in de ochtend tot half elf 's avonds in razend tempo af en aan en konden we niet ontdekken wie hier keihard voor twee werkte: het mannetje dan wel het vrouwtje. We vermoedden vanwege de uitstekende broedzorg én het feit

dat het mannetje tijdens de trek met dat vleugeltje al best veel van zijn krachten had geveerd, dat hij het was die aan de hier eveneens residerende Sperwer ten prooi was gevallen.

Er volgden een paar snikhete dagen. Toen de oudervogel eindelijk eens even in de

Zwaluwen

Mijn tuin raakt verwelkt en
beschadigd,
Steeds leger, verkreukeld, vermoeid,
Hoewel er nog, vol en verzadigd,
Een vurige waterkers vloeit.

Ik treur! En wat heb ik een hekel
Aan herfstzon en stralende lucht,
Aan 't vallende blad en de krekel,
Zo laat met zijn schelle gerucht.

En onder het dak zit, verlaten,
Het nest waar ik altijd naar keek:
Ik hoor er geen zwaluwen praten,
Het stro is verpieterd en bleek...

Ik weet nog hoe vlijtig ze werkten,
De vogels die 't hebben gebouwd:
Er klei op gesmeerd voor de sterkte,
Met twijgjes en veertjes gesjouwd!

Hoe blij was hun arbeid, hoe vaardig!
Wat was het een lust voor hun oog
Toen vijf kleine koppies goedaardig
Het nestje uitblikten, omhoog!

En dagelijks hebben die praters
Mij met hun gesprekken vermaakt.
Toen gingen ze vliegen, de snaters,
En zag ik ze niet meer zo vaak!

Totdat zij het nest dan verlieten!
Nu zijn ze ver weg, en hun pad
Voert verder, naar vreemde
verschieten...
O, als ik toch vleugels bezat!

Apollon Majkov

*Uit: Het Grote Dieren Gedichten Boek.
Samengesteld door Guus Luijters.
Nieuw Amsterdam Uitgevers.*

schaduw zat uit te puffen op de waslijn naast de carport en mijn man er pal voor ging staan, zag hij – behalve de lange staartpunten – het linkervleugeltje onmiskenbaar iets afhangen...

Helaas volgde een paar dagen later een complete weersomslag: windkracht 7 en temperaturen die onder de 15° C doken, wat zeer ongunstig is met oog op het insectenaanbod. Let wel: er zijn zo'n 4500 brom-, stal- en zweefvliegen per etmaal nodig om een nest met vier jongen in leven te houden! De kleintjes hielden zich koest en zaten diep in het nest; zo hielden zij elkaar tenminste warm. Het was een reuze spannende periode: de tussenposen met het voeren duurden aanzienlijk langer dan de afgelopen dagen. Hoe zouden de – tot dan toe florerende – jongen deze kou en voedselschaarste doorstaan? Zou de stress niet te veel voor het mannetje worden of raakte hij wellicht genoodzaakt ermee te stoppen om zelf te kunnen overleven? We zagen het arme dier echt zwoegen in de harde wind maar hij volhardde en bleef de jongen van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat trouw voedsel brengen.

Tegen de tijd dat jonge zwaluwen drie weken uit het ei zijn, vertonen de ouder-

vogels typerend gedrag door voor het nest heen en weer te fladderen, in de buurt van het nest te gaan zitten wachten en vooral: minder voedselbeurten. Zo proberen ze de jongen uit het nest te lokken. Deze heb-ben dan de dagen daarvoor al driftig op de nstrand zitten oefenen. Een prachtig gezicht, dat ener-gieke geklapwiek met het pluï soms nog op de kop. Opvallend was dat vader zwaluw in het geheel geen pogingen had gedaan de kleintjes te stimuleren het nest te verlaten; instinctief hield hij zijn broed bij elkaar totdat ook de later uit het ei gekomen kuikens zover waren. Maar de natuur ging ook nu boven de leer en precies op de dag die ervoor stond, verliet de oudste op eigen initiatief het nest. Het fladderde wat in de carport rond, landde er op één van de aan de wand hangende takkenkransen en wachtte daar rustig de terugkeer van zijn vader af. Samen vlogen ze een paar oefenrondjes rond de binnenplaats, het jong werd keurig terug het nest ingeloodst en vader hervatte zijn foeragetochten. De dagen daarna werd het weer iets gunstiger en konden ook de overige drie hun luchtdoop ondergaan. Zó zorgzaam als dit mannetje met zijn kroost omsprong, dat doet geen vrouwtje hem na! Als ze een poosje vliegïnstructies van hem hadden ontvangen en hij weer boven het gerstveld ging foerageren, parkeerde hij zijn viertal naast elkaar op de waslijn, pal naast de nestruimte dus een relatief veilige plek. Als er ook maar enig onheil dreigde werden de kleintjes onmiddellijk het nest in gedirigeerd. Dat kon zijn omdat de buurtzwaluwen nieuwsgierig op het vrolijke gepiep van de jonkies afkwamen, de buurman zijn windsingel met een motorzaag ging snoeien, een roofvogel in de verte opdoemde, maar ook wanneer er bewolking kwam opzetten en het een stuk kouder werd... De jongen

Maria-Geboorte

Morgen nevelt het najaar aan
En reizen de eerste zwaluwen voort
Geleid hen, Maria, over berg en meer
En breng hen spoedig naar Vlaandren weer

Van Gijseghe

(Volgens traditie vertrekken de zwaluwen op 8 september, de feestdag Maria-Geboorte.)

zagen er gaaf en gezond uit; zij maakten snelle vorderingen met vliegen en het waarnemen van vliegende insecten, waarvan ze immers afhankelijk zijn voor hun voedsel. Toch duurt het in dit stadium nog enkele weken voordat ze geheel zelfstandig zijn en – in dit geval – de ene ouder het lichter zou krijgen.

Slechts een week nadat de vier jongen waren uitgevlogen, kreeg dit supermannetje al energie en tijd voldoende om tussen zijn zorgtaken door op de versiertoe te gaan. Om vijf uur 's morgens zat hij weer als vanouds onder het slaapkamer-raam te ratelen en te snorren dat het een lieve lust was en ook overdag liet hij zich niet onbetuigd: wervende zang vanaf de windvaan, vrolijk kwetterend over ons erf vliegen en ja hoor, al gauw had hij sjans!

Verwonderlijk was dat zijn nieuwe bruid de erg aan hun vader gehechte, maar uit zijn vorig 'huwelijk' geboren jongen in haar nabijheid accepteerde. Met haar bracht hij nog eens vijf jongen groot en gezamenlijk is de hele familie medio september de grote reis naar Afrika begonnen. Inderdaad: een supermannetje, dat een speciaal plaatsje heeft in mijn hart!

Dit verhaal is met toestemming overgenomen uit: Jenny De Laet (2010): Zwaluwen, dapper, frivoöl en bedreigd. Vogels rond ons, nummer 14. ISBN 978 90 5487 705 9. VUBPress, Brussel.

Wanneer de zwaluw de dag van Michael ziet
Dan begint de winter voor kerstdag niet.

De naamdag van de aartsengel Sint-Michael is op 29 september.